

DEN RÅDGIVENDE KOMITÉ FOR EØS

Gdansk, 15. mai 2007

RESOLUSJON OG RAPPORT

om

EN ENERGIPOLITIKK FOR EUROPA

Rapportører:

János Tóth (Den europeiske økonomiske og sosiale komité, Ungarn/Gruppe III – Diverse
interessegrupper)

Jon Vea (EFTAs rådgivende komité, Norge/Arbeidsgivere)

RESOLUSJON

om

EN ENERGIPOLITIKK FOR EUROPA

Den rådgivende komité for Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS)

- A. som viser til FNs klimapanel (IPCC) fjerde hovedrapport og Stern-rapporten om kostnadene ved klimaendring,
- B. som anerkjenner den stadig større enigheten blant vitenskapsmenn og -kvinner om at global oppvarming er menneskeskapt og kan være irreversibel,
- C. som anerkjenner hvor viktig klimaendringsspørsmålet er, og at verden absolutt må endre sin nåværende handlemåte på grunn av klimaendringenes omfattende og potensielt katastrofale følger for miljøet, økonomien og samfunnet generelt,
- D. som anerkjenner den viktige rollen sosial dialog og trepartsforbindelser har i utviklingen av nye politiske initiativer på energiområdet,
- E. som viser til kommisjonsmelding av 20. oktober 2005 om europeiske verdier i en globalisert verden,
- F. som viser til Europakommisjonens grønnbok av 8. mars 2006 om en europeisk strategi for bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energi samt formannskapets konklusjoner fra 23.–24. mars 2006,
- G. som viser til det politiske rammedokumentet og den politiske erklæringen om den nordlige dimensjon som ble vedtatt av EU, Island, Norge og Russland 24. november 2006,
- H. som viser til den norske regjeringens nordområdestrategi av 1. desember 2006,
- I. som viser til kommisjonsmelding av 10. januar 2007 om en energipolitikk for Europa og formannskapets konklusjoner fra 8.–9. mars 2007,
- 1. oppfordrer relevante myndigheter til å fokusere på Europas to viktigste utfordringer og hensyn innenfor energi- og miljøpolitikk: hvordan sikre framtidig energiforsyning samtidig som man tar tak i klimaendringene og deres innvirkning på miljøet, økonomien og samfunnet generelt,

2. ser, på bakgrunn av dette, positivt på Det europeiske råds initiativ av mars 2007 for en ambisiøs energipolitikk for Europa, og på de vedtatte målene med hensyn til klimagassutslipp (20 % reduksjon), mer energieffektivitet (20 % sparing), fornybare energikilder (20 % av EUs samlede energiforbruk) og biodrivstoff (10 % av EUs samlede forbruk av bensin og diesel til transport),
3. framhever særlig den viktigste målsettingen, det vil si økt energieffektivitet, ettersom det er her det største innsparingspotensialet for en enkelt utslippskilde i hele energisektoren finnes, og energieffektivitet kan dessuten bidra til mindre avhengighet av energiimport og til betydelige kostnadsbesparelser. Det bør fokuseres på effektivitet i transport- og bygningssektoren. kundeatferd og -bevisstgjøring kan dessuten føre til betydelige energibesparelser,
4. understreker at kostnadene for å stabilisere klimaet – gjennom å redusere behovet for utslippstunge varer og tjenester, økt effektivitet, tiltak for energifrie utslipp samt overgang til lavkarbonteknologier – er betydelige, men overkommelige, og at fordelene med virkningsfulle, tidlige tiltak mer enn veier opp for de økonomiske og sosiale kostnadene ved ikke å gjøre noe. Stern-rapporten foreslår en kostnad på 1 % av globalt BNP per år til å stabilisere klimaet, og Den rådgivende komité for EØS advarer om at dersom klimaendringene ignoreres i dag, vil det ha alvorlige følger for framtidig økonomisk vekst,
5. understreker at virkningsfulle og tidlige tiltak for å redusere utslipp bør anses som en investering i framtiden, og at kloke investeringer som foretas i dag ikke bare er overkommelige, men vil skape en rekke muligheter for vekst og utvikling samt arbeidsplasser og økt sysselsetting innenfor nye markeder for lavkarbonteknologi, varer og tjenester. Tiltakene må også bidra til europeiske foretaks bærekraftige konkurranseevne på det globale markedet,
6. anbefaler derfor at relevante myndigheter utarbeider en ambisiøs teknologipolitikk, som omfatter nødvendige investeringer i ny infrastruktur, nyskaping og forskning og utvikling, blant annet gjennom EU-programmer (f.eks. Det sjuende rammeprogrammet og rammeprogrammet for konkurranseevne og nyskaping), som har som mål å gjøre eksisterende energikilder tryggere (kjernekraft) og renere (karbonfangst og -lagring) samt å øke det samlede utvalget av fornybare energikilder,
7. oppmuntrer europeiske foretak til å gripe de nye mulighetene de har i nye lavkarbonmarkeder, og til å se på energieffektivitet som en viktig pådriver for nyskaping og forskning. Komiteen ser i denne forbindelse positivt på energi som en hovedbestanddel i Lisboa-strategien og som et virkemiddel for å gi

europiske foretak en konkurransefordel i nye markeder, samtidig som miljøstandardene heves over hele verden,

8. ser positivt på fornybare energikilders enorme potensial i Europa, som gjennom variasjonen i den samlede energiforsyningsblandingen bør bidra til mindre avhengighet av olje- og gassimport og til å redusere klimagassutslipp, og understreker samtidig at det må utformes politikk for å unngå at energiprisene presses i været og slik at det kan foretas nødvendige konsekvensanalyser, for eksempel med hensyn til økt bruk av biodrivstoff til transport,
9. råder de aktuelle myndigheter til, i tillegg til å utarbeide en ambisiøs teknologipolitikk, å undersøke virkemidler som prissetting av karbon, avgifter og målrettede subsidier for å redusere utslipp samt utarbeide klimainformasjonsstrategier for å lette nødvendige endringer i borgernes og foretaks atferd,
10. understreker behovet for å utvikle en global løsning på en global krise for å kunne snu de ellers katastrofale følgene av global oppvarming, og for å sikre like vilkår for foretak og arbeidstakere som står overfor global konkurranse. Komiteen oppfordrer EU og EØS EFTA-statene til sammen med internasjonale partnere å etterstrebe et ambisiøst globalt mål om 30 % reduksjon i utslipp av klimagasser innen 2030,
11. oppfordrer EØS EFTA-statene, samtidig som den anerkjenner deres selvstendighet med hensyn til å fastsette egne energimål og deres egen energiforsyningsblanding, til å følge opp med forslag til en energipolitikk som er like ambisiøs som EUs politikk, og å samarbeide nært med EU og andre internasjonale partnere for å nå felles mål på energiområdet,
12. anmoder relevante myndigheter om å ta hensyn til klimaendringenes sosiale dimensjon og å samarbeide nært med arbeidslivsorganisasjoner og organisasjoner i sivilsamfunnet for å utarbeide en ny, omfattende energipolitikk som tar hensyn til klimaendringenes sosiale dimensjon,
13. advarer, samtidig som den anerkjenner de betydelige forretningsmulighetene knyttet til energieffektivitet og nye lavkarbonmarkeder, om at uten internasjonale standarder og like vilkår globalt vil visse industrier kunne stå ubeskyttet mot konkurransen fra markeder med lavere miljøstandarder, og vil kunne ende opp med færre incentiver til å foreta de nødvendige investeringer i forskning og nyskaping, og råder derfor relevante myndigheter til å analysere nye energipolitiske initiativers følger for sysselsetting og kunnskaper samt for samfunnsmessig overgang, og i samarbeid med partene i arbeidslivet utarbeide en nødvendig tilpasningspolitikk,

14. oppmuntrer de 30 EØS-statene til å treffe de nødvendige tiltak for å sikre en ensartet anvendelse og håndheving av det relevante EØS-regelverket på det indre energimarked. Tilstrekkelig stabile rammeregler og bedre samordning og samarbeid mellom nasjonale myndigheter på europeisk plan er nødvendig for å harmonisere de nasjonale markedene mot et felles marked,
 15. oppmuntrer relevante myndigheter til å undersøke hvilke følger EU-initiativene kan få for EØS EFTA-statene både med hensyn til forsynings-sikkerhet og til utvidelsen av det indre energimarked gjennom traktaten om Det europeiske energifellesskap,
 16. understreker betydningen av utvikling i nordområdet, det vil si Barentshavsområdet og Arktis, for Europa generelt, både med hensyn til klimaendringsspørsmål og til sikker energiforsyning,
 17. oppmuntrer til et nært samarbeid mellom EU, Island, Norge og Russland om utviklingen i nordområdet og i regionen for den nordlige dimensjon, og oppfordrer de aktuelle myndigheter til å sikre partene i arbeidslivet og sivilsamfunnet en sentral rolle i nye initiativer,
 18. oppfordrer EØS-rådet til å sette energipolitikk høyt på dagsorden og drøfte hvordan EU og EØS EFTA-statene kan samarbeide tett for å nå felles, ambisiøse mål med hensyn til klimaendringer og bærekraftig utvikling, sikrere energiforsyning og et mer effektivt indre energimarked.
-

RAPPORT OM

EN ENERGIPOLITIKK FOR EUROPA

I INNLEDNING

1. Etter å ha vært kjernen i europeisk integrasjon på 1950-tallet, er energi igjen sentrum for politiske diskusjoner i Europa, hovedsakelig på grunn av erkjennelsen av at økt global oppvarming kan få katastrofale følger for vår økonomi og vårt samfunn i sin alminnelighet, og ettersom Den europeiske union nå er enig om behovet for en ambisiøs energipolitikk i det 21. århundret. Den rådgivende komité for EØS har flere ganger kommentert energipolitikken, og har framlagt anbefalinger for EØS-rådet, både i rapporter om energi og miljø spesielt⁽¹⁾ og i bredere rapporter om strategier for vekst og sysselsetting og den nordlige dimensjon⁽²⁾.

2. Den europeiske union har utpekt energipolitikk som ett av fire prioriterte områder innenfor strategien for vekst og sysselsetting. Et av de viktigste målene for den nye ambisiøse energipolitikken for Europa er å oppmuntre til vekst og sysselsetting i nye sektorer og å gjøre behovet for energieffektivitet til en viktig pådriver for nyskaping og forskning. Europa er allerede verdensledende innenfor miljøteknologi, og bør fortsette å heve standardene over hele verden.

3. Det såkalte nordområdet vies særlig oppmerksomhet. Utviklingen i Barentshavet og Arktis åpner ikke bare for enorme muligheter for vekst og sysselsetting i et område som i løpet av de siste tiårene har hatt en alvorlig nedgang, men kan også ha betydelig innvirkning på energisikkerheten og miljøsituasjonen i hele Europa. I tillegg har EU, Island, Norge og Russland i fellesskap utarbeidet en ny og mer varig politikk for den nordlige dimensjon, der et styrket samarbeid innenfor energi er blant de prioriterte områdene.

4. I 2000 uttalte Den rådgivende komité for EØS at mennesker må øke sin forståelse av samspillet mellom miljøet og energipolitikk. Ettersom klimaendringsspørsmålet blir stadig mer alvorlig, har folks generelle forståelse i mellomtiden økt slik at alle nå erkjenner at alvorlige tiltak må treffes. Med dagens utfordringer innenfor miljø og energisikkerhet er behovet for en felles tilnærming til energipolitikk større enn noen gang, og EU og EØS EFTA-statene må fastsette ambisiøse mål for å levere bærekraftig, sikker og konkurransedyktig energi. De må arbeide sammen for en effektiv energipolitikk for Europa, som kan skape beste praksis for internasjonale standarder og samarbeid.

⁽¹⁾ EØS-resolusjon "Energy and Environment: Towards and integrated approach" (Ref. C/20/R/005), juli 2000

⁽²⁾ EØS-resolusjon "Lisboa-strategien – Sterkere, bærekraftig vekst gjennom nasjonale reformer og økt EØS-samarbeid" (Ref. 1063390) og "Den nordlige dimensjons framtid" (Ref. 1063392), begge juni 2006

5. Med denne resolusjonen og rapporten ønsker partene i arbeidslivet i EØS å bidra til debatten, og oppfordrer EØS-rådet til å sette energi høyt på dagsorden og ta hensyn til anbefalingene fra Den rådgivende komité for EØS i sine drøftelser.

II ENERGIPAKKEN 2007 – BEKJEMPELSE AV KLIMAENDRINGENE I DET 21. ÅRHUNDRET

Bakgrunn

6. Energipolitikken var en av drivkreftene bak europeisk integrasjon i Det europeiske kull- og stålfellesskap (EKSF) og i EURATOM-traktatene. Etter oljekrisen i 1973 viste medlemsstatene en tendens til å etterstrebe mer nasjonale energimål. Klimaendringenes synlige følger, den generelle usikkerheten ved framtidig energiforsyning samt høye og ustabile energipriser har imidlertid de seneste årene tvunget Den europeiske union til igjen å treffe tiltak på energiområdet. I juni 2003 ble en artikkel om energi publisert i utkastet til forfatningstraktat, i juli 2005 ble det på G8-toppmøtet igjen lagt vekt på energi, og følgelig etterlyste EUs stats- og regjeringssjefer i oktober 2005 et større fokus på energi, på grunnlag av en melding fra Europakommisjonen om europeiske verdier i en globalisert verden⁽³⁾.

7. Som svar på etterlysningen fra medlemsstatene offentliggjorde Kommisjonen i mars 2006 en grønnbok om den europeiske strategien for bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energi⁽⁴⁾, som senere ble drøftet på Det europeiske råds vårmøte den samme måneden. Det europeiske råd avviste behovet for en *felles* energipolitikk, men var enig i behovet for en mer sammenhengende energipolitikk for Europa, bygget på tre viktige prinsipper: konkurranseevne, miljø og forsyningssikkerhet. I januar 2007 fulgte Kommisjonen opp med energipakken 2007⁽⁵⁾, som Det europeiske råd behandlet på sitt vårmøte i mars 2007⁽⁶⁾. Målet med den nye, integrerte klima- og energipakken er å drastisk redusere utslippet av klimagasser, fremme bærekraftig vekst og begrense EUs sårbarhet for gass- og oljeimport.

8. I den nye energipakken er de tre viktigste prinsippene de samme, men har skiftet navn til bærekraftig lavkarbonøkonomi, indre marked og forbindelser med tredjestater. De tre prinsippene er tydelig sammenflettet med økt innsats med hensyn til energieffektivitet og fornybare energikilder, noe som ikke bare stimulerer en lavkarbonøkonomi, men som dessuten gjør Europa mindre avhengig av energiimport fra delvis ustabile områder. På samme måte kan et mer utviklet indre energimarked gjøre det

⁽³⁾ Kommisjonsmelding "European values in a globalised world", COM(2005) 525 endelig, 20. oktober 2005

⁽⁴⁾ Europakommisjonens grønnbok "European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy", COM(2006) 105 endelig, 8. mars 2006

⁽⁵⁾ En fullstendig dokumentoversikt finnes på http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/documents_en.htm

⁽⁶⁾ Rådet for den europeiske union "Formannskapets konklusjoner", 8.–9. mars 2007, 7224/07

enkler for EU å snakke med én stemme i samhandling med tredjestatspartnere. Det vil være viktig for EØS EFTA-statene å vurdere de nye EU-forslagenes EØS-relevans og, selv når forslagene juridisk sett ikke er relevante for EØS, arbeide nært med sine partnere i EU partnere for å oppnå en sammenhengende tilnærming til de felles energiutfordringene i Europa.

Bærekraftig lavkarbonøkonomi

9. Klimaendringer som følger av utslipp av klimagasser er en av de største utfordringene menneskeheten står overfor, og det er økt enighet blant vitenskapsmenn og -kvinner, slik det framgår av FNs klimapanels seneste hovedrapport⁽⁷⁾, at global oppvarming er menneskeskapt, at den kan være irreversibel og at den kan ha katastrofale sosiale og økonomiske følger. Stern-rapporten⁽⁸⁾ viste dessuten at klimaendringer utgjør en alvorlig global trussel som krever umiddelbare, globale tiltak. Det nåværende nivået av klimagasser i atmosfæren tilsvarer cirka 430 milliondeler (ppm) CO₂, sammenlignet med bare 280 ppm før den industrielle revolusjon, og har allerede forårsaket at verden er blitt mer enn en halv grad varmere. I løpet av de neste tiårene kan dette føre til minst ytterligere en halv grad oppvarming på grunn av tregheten i klimasystemet. Selv om de årlige utslippene ikke skulle øke utover dagens nivå, vil nivået av klimagasser i atmosfæren innen 2050 ha nådd det dobbelte av nivået før den industrielle revolusjon, dvs. 550 ppm. Men med økonomier i hurtig vekst som investerer i karbonkrevende infrastruktur, og økende transport og energiforbruk, kan de årlige utslippene komme til å øke og nå dette nivået allerede i 2035, noe som (avhengig av hvilken klimamodell som brukes) vil innebære en risiko på opptil 99 % for at den globale temperaturøkningen skal bli høyere enn 2 °C.

10. I Stern-rapporten understrekes det at det fortsatt er tid til å unngå de verste følgene av klimaendringene, forutsatt at vi handler nå. I henhold til rapporten er kostnadene for å stabilisere klimaet betydelige, men overkommelige, og fordelene med virkningsfulle og tidlige tiltak mer enn veier opp for de økonomiske og sosiale kostnadene ved ikke å gjøre noe. I henhold til kildekostnadsberegninger vil en øvre grense for den forventede årlige kostnaden for utslippsreduksjoner, som tilsvarer en utvikling som fører til stabilisering på 550 ppm, antakelig være cirka 1 % av BNP innen 2050. Dersom det ikke treffes tiltak, vil de samlede kostnader og risikoer ved klimaendringer tilsvare et tap på minst 5 % av globalt BNP per år, nå og for alltid. Dersom det tas hensyn til flere risikoer og følger, kan skadeanslaget øke til minst 20 % av BNP.

11. Den rådgivende komité for EØS anerkjenner fullt og helt alvoret i og betydningen av klimaendringsspørsmålet, og ser positivt på en ambisiøs europeisk politikk for å utarbeide de tiltak som er nødvendige for å møte de aktuelle utfordringene. Økt global oppvarming truer ikke bare miljøet, men kan generelt være en trussel mot stabiliteten i

⁽⁷⁾ FNs klimapanel (IPCC) fjerde hovedrapport (AR4) av arbeidsgruppe I: "Climate Change 2007: The Physical Science Basis", framlagt i Paris 2. februar 2007

⁽⁸⁾ Stern-rapporten: "[The Economics of Climate Change](#)", framlagt i London 30. oktober 2006

vår økonomi og våre samfunn. Dette krever en omfattende tilnærming til saken, med politiske initiativer som dekker de sosiale og økonomiske aspektene ved klimaendringer samt miljøkonsekvensene. Med tanke på de potensielle følgene de nye energiforslagene kan få for økonomien og samfunnet generelt, bør relevante myndigheter invitere arbeidslivsorganisasjonene og organisasjoner i sivilsamfunnet til dialog om hvordan en omfattende energipolitikk best kan utarbeides.

12. Miljøsituasjonen i Europa og verden som helhet er nært knyttet til energipolitiske beslutninger og prioriteringer som er tatt på europeisk, nasjonalt og lokalt plan. Den rådgivende komité for EØS ser derfor positivt på et større fokus på en integrasjon av energi- og miljøpolitikk. Energi står for 80 % av det samlede klimagassutslippet i EU, og med dagens energi- og transportpolitikk vil CO₂-utslippene i EU øke med cirka 5 % innen 2030. Dagens energipolitikk er ikke bærekraftig, og presidenten i Europakommisjonen, Barroso, har derfor etterlyst en ny "industriell revolusjon" slik at et sterkt, politisk engasjement for energieffektivitet, fornybare energikilder og renere energiteknologi kan hjelpe Europa i retning av en lavkarbonøkonomi.

13. Kommisjonen har i sine forslag til en energipolitikk tilrådd at EU bør forplikte seg til å redusere klimagassutslippene i EU og på verdensbasis til et nivå som kan begrense den globale temperaturøkningen til 2 °C sammenlignet med før-industrielle nivåer. I internasjonale forhandlinger bør EU-målet være 30 % reduksjon i klimagassutslipp i utviklingsland innen 2020 sammenlignet med 1990. I tillegg bør globale klimagassutslipp reduseres med opptil 50 % innen 2050 sammenlignet med 1990, noe som tilsvarer en reduksjon på 60–80 % i industriland. Som et mål for EU foreslo Kommisjonen at klimagassutslippene reduseres med minst 20 % innen 2020 sammenlignet med 1990. Kommisjonen foreslo også et bindende mål for fornybar energi på 20 % av den samlede energiforsyningsblandingen innen 2020. Et energieffektivitetsmål på 20 % bør dessuten oppnås innen 2020 samt et bindende minstemål om en biodrivstoffandel på 10 % av EUs samlede bensin- og dieselforbruk til transport.

14. Den rådgivende komité for EØS ser positivt på utfallet av Det europeiske råds vårmøte 8.–9. mars 2007, der EUs statssjefer ble enige om å støtte alle Kommisjonens politiske forslag. Rådet påtegner særlig målet om 30 % reduksjon i klimagassutslipp innen 2030 og en forpliktelse til å oppnå minst 20 % reduksjon i Europa innen 2020. Spørsmålet er *hvordan* Europa bør nå dette målet og *hvem* som bør foreta de nødvendige investeringene i nye teknologi og infrastruktur. Ifølge de seneste anslagene må EU-statene investere 1,1 billioner euro i energisektoren i løpet av de neste 14 årene for å gjennomføre sine ambisiøse klimaendringsmål⁽⁹⁾. Det må utarbeides en ambisiøs teknologipolitikk som gjør det lettere å investere i nyskaping, forskning og utvikling av lavkarbonenergikilder og av metoder som kan gjøre eksisterende energikilder renere (karbonfangst og -lagring) og tryggere (kjernekraftverk). Både kortsiktige, aktuelle teknologiforbedringer og utvikling av langsiktig, banebrytende teknologi må stå i fokus.

⁽⁹⁾ Undersøkelse utført av rådgivningsfirmaet McKinsey, som det vises til i EU Observer på <http://euobserver.com/9/23800>

Komiteen ser positivt på EUs nye rammeprogram for konkurranseevne og nyskaping samt det sjuende rammeprogram for forskning, og oppmuntrer aktører både i EU og i EEA EFTA-statene til å utnytte de muligheter som finnes innenfor disse programmene til å utvikle nye og miljøvennlige energiløsninger.

15. En annen faktor som myndighetene bør ta hensyn til for å redusere klimautslipp er prissetting av karbon, ettersom dette vil være et viktig incentiv til investering i ny lavkarbonteknologi. Den 28. mars 2007 satte Europakommisjonen i gang en offentlig debatt (i form av en grønnbok)⁽¹⁰⁾ om bruken av markedsbaserte instrumenter for miljø- og energipolitiske formål. Målet er å undersøke hvordan virkemidler som kvotehandel, miljøavgifter og målsatte subsidier kan bidra til å hindre forurensning. Debatten er åpen for alle relevante aktører fram til 31. juli 2007. Til sist, i tillegg til teknologipolitikk og en politikk for karbonprising, må de aktuelle myndigheter utarbeide langsiktige informasjonskampanjer for å gi borgerne og foretak gode råd og fakta om klima og hvordan man kan spare energi.

16. Samtidig som partene i arbeidslivet i EØS ser positivt på de ambisiøse europeiske målene, oppfordrer de EU og EØS EFTA-statene til å også samarbeide med internasjonale partnere for å oppnå et like ambisiøst, globalt mål. Klimaendringene krever også internasjonale tiltak basert på en felles forståelse av de langsiktige målene samt en enighet om rammene for tiltakene. Globale tiltak er ikke nødvendigvis bare fra et miljøperspektiv, de er også avgjørende for å sikre like vilkår for foretak og arbeidstakere som står overfor global konkurranse.

17. Tiltak i forbindelse med klimaendringer kan åpne for betydelige forretningsmuligheter med nye markeder innenfor lavkarbonteknologi, varer og tjenester. Endringer i energiteknologien og økonomistrukturen kan dessuten hindre at vekst fører til økte utslipp av klimagasser. Det er store muligheter for at nye markeder kan øke og at sysselsettingen øker tilsvarende. Uten like vilkår globalt kan imidlertid visse industrier stå ubeskyttet overfor global konkurranse, særlig fra markeder med lavere miljøstandarter enn dem, og vil kunne ende opp med færre incentiver til å foreta de nødvendige investeringer i forskning, nyskaping og teknologi.

18. Samtidig som Den rådgivende komité for EØS ser positivt på muligheten til å skape nye arbeidsplasser, påpeker den også at nye initiativer og standarder i energisektoren kan ha negative følger for visse produksjons- og arbeidsprosesser, og kan, særlig i de sektorene som er mest berørt av den nye klimapolitikken, presse lønninger, arbeidsplasser og arbeidsvilkår. Visse sektorer strever generelt med å legge om til nye standarder, særlig dersom standardene bare gjelder Europa. Det er derfor nødvendig å ta hensyn til følgene av den nye energipolitikken for sysselsetting og kunnskaper, samt for samfunnsmessig overgang, slik at det kan treffes hensiktsmessige tiltak for å unngå tap av arbeidsplasser og dårligere arbeidsvilkår. Arbeidsplasser og sektorer som er særlig

⁽¹⁰⁾ Kommisjonens grønnbok "Market-based Instruments for Environment and Energy Related Policy Purposes, COM(2007) 140 endelig, 28. mars 2007

sårbare for nye initiativer bør gis særskilt oppmerksomhet. Med dette som formål bør partene i arbeidslivet i Europa få delta i forhandlingene og gjennomføringen av energi- og klimapolitikken innenfor og på tvers av sektorer. Nye politiske initiativer vil neppe lykkes uten deltakelse fra industrigrupper, arbeidsgiverorganisasjoner og fagbevegelsen. Partene i arbeidslivet vil sammen med organisasjoner i sivilsamfunnet kunne være viktige partnere for myndighetene i håndteringen av de sosiale følgene av klimaendringene, blant annet å gjøre borgerne mottakelige for nye initiativer.

19. Den største overraskelsen på Det europeiske råds vårmøte var kanskje det faktum at statssjefene vedtok det bindende målet om å øke andelen fornybare energikilder til 20 % av den samlede energiforsyningsblandingen innen 2020. Det vil fastsettes nasjonale mål ut fra dette hovedmålet, der det blant annet tas hensyn til det nåværende nivået for fornybar energi, energiforsyningsblandingen og muligheten for utvikling av fornybar energi. Det europeiske råd understreket at "alle typer fornybar energi som brukes på en kostnadseffektiv måte bidrar til å sikre forsyning, konkurranseevne og bærekraftighet". Selv om det bindende og ambisiøse målet for fornybar energi er positivt, må man ikke glemme at den vanskeligste oppgaven gjenstår, når medlemsstatene skal bli enige om nasjonale mål. Det vil være viktig at alle medlemsstatene viser den nødvendige balansen mellom å bevare nasjonale interesser og fremme felles europeisk innsats.

20. Et nytt direktiv om fornybar energi er forventet i 2007. I likhet med direktiv 2001/77/EF om elektrisitet produsert fra fornybare energikilder, som ble innlemmet i EØS-avtalen i 2005 og trådte i kraft 1. september 2006, er også det nye direktivet forventet å være relevant for EØS. Det vil derfor være viktig at myndigheter og aktører i EØS EFTA slutter seg til sine kolleger i EU og former ny lovgivning på dette og andre områder gjennom relevante ordninger etter EØS-avtalen.

21. Rådet ble 8. og 9. mars 2007 også enige om ovennevnte bindende høyeste mål for biodrivstoff, forutsatt at produksjonen er bærekraftig og at andregenerasjons biodrivstoff blir tilgjengelig på markedet. Rådet godkjente til slutt et mål for energieffektivitet på 20 % innen 2020. Sammen med alle de andre målene utgjør energieffektivitet et viktig virkemiddel for å redusere samlede klimagassutslipp, avhengighet av energiimport og energipriser. Mens nasjonale og europeiske politiske initiativer, samt innsats for å vedta internasjonale avtaler og standarder, vil vise seg å være en viktig måte fremme energieffektivitet på, kan dette også være den delen av energipakken som har den mest direkte innvirkningen på hver enkelt borger, der arbeidslivsorganisasjonene og organisasjonene i det sivile samfunnet kan være et bindeledd med hensyn til spredning av informasjon og fremme av energieffektivitet.

22. Det europeiske råds handlingsplan (2007–2009) for en energipolitikk for Europa⁽¹¹⁾ anerkjenner medlemsstatenes rett til å velge sin egen energiblanding basert på nærhetsprinsippet. Dette omfatter retten til å bevare eksisterende eller utvikle nye kjernekraftverk. På den ene side er det mange som ser på kjernekraft som en effektiv

⁽¹¹⁾ Det europeiske råds vårmøte "Formannskapetets konklusjoner" vedlegg I, 8.-9. mars 2007

måte å redusere CO₂-utslipp på, og som kan bidra til sikker energiforsyning. Ettersom Det internasjonale energibyrå forventer at bruken av kjernekraft på verdensbasis vil øke fra 368 GW i 2005 til 416 GW i 2030, kan det også ha økonomiske fordeler å opprettholde og utvikle EUs teknologiske forsprang på dette området. På den annen side byr imidlertid kjernekraft på mange utfordringer med hensyn til sikkerhet og avfallslagring, og vil kreve enorme investeringer i form av modernisering og fornying av infrastruktur.

23. Når det gjelder EØS EFTA-medlemsstatene, kan Island og Norge ses som eksempler på land som har utviklet sine fornybare energikilder på en god måte. Island har særlig høy ekspertise på geotermisk kraft og produserer størsteparten av sin elektrisitet fra fornybare energikilder, mens Norge har bredt utviklet vannkraft. Som i EU fastsettes energiforsyningsblandingen i EØS EFTA-statene av hver enkelt medlemsstat.

Det indre marked

24. Det er rimelig å si at det for tiden ikke finnes et indre energimarked i Europa, selv om visse områder er relativt godt bundet sammen, som for eksempel det nordiske markedet. Europakommisjonens sluttrapport om undersøkelsen av energisektoren⁽¹²⁾ viste at de nåværende regler og tiltak ennå ikke har ført til opprettelsen av et indre marked. Som et utgangspunkt bør det ikke automatisk antas at liberalisering vil føre til lavere priser. Mens dette har vært tilfellet i andre sektorer, er energimarkedet veldig forskjellig, med begrensede kilder for energiproduksjon og en ulik energiblanding i ulike markeder.

25. En av årsakene til undersøkelsesrapporten om energisektoren var økningen i gass- og elektrisitetsprisene, som Kommisjonen mente ikke kunne fullt ut rettferdiggjøres av høyere drivstoffkostnader eller miljøforpliktelser. I tillegg mottok Kommisjonen vedvarende klager om etableringshindringer og begrensede muligheter til å utøve kundens valgfrihet. Kommisjonen oppfattet det derfor slik at kundene ikke fikk dra full nytte av alle fordelene ved liberalisering. Sluttrapporten er resultatet av en av de grundigste undersøkelsene DG Competition har foretatt, og konklusjonen er at kunder og foretak taper på grunn av et ineffektivt og kostbart gass- og elektrisitetsmarked. Særlige problemer omfatter et høyt nivå av markedskonsentrasjon, vertikal integrasjon av forsyning, produksjon og infrastruktur, noe som fører til ulik tilgang til og utilstrekkelig investering i infrastruktur, og en mulig stilltiende enighet mellom nåværende aktører om markedsdeling. Rapporten antyder også at over 80 % av aktørene i elektrisitetsmarkedene tror at informasjon som bør være tilgjengelig for dem, er fortrolig.

26. For å håndtere disse problemene vil Kommisjonen igangsette oppfølgingstiltak i enkeltsaker under konkurransereglene (antitrust, tilsyn med foretakssammenslutninger og statsstøtte) og treffe tiltak for å forbedre rammereglene for liberalisering av

⁽¹²⁾ Europakommisjonen, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10. januar 2007, SEC(2006) 1724 - <http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/energy/inquiry/index.html>

energimarkedet. Ett av tiltakene Kommisjonen har lagt fram, er oppsplitting av selskaper. Kommisjonen betrakter dette som den mest effektive måten å oppnå et effektivt indre energimarked på. I tillegg ønsker Kommisjonen et bedre samarbeid mellom nasjonale reguleringsmyndigheter samt at det eventuelt opprettes en europeisk reguleringsorgan. Kommisjonen har også framlagt en plan for prioritert samtrafikk med fem prioriterte områder: Power-link Tyskland, Polen og Litauen, forbindelser til offshorevindkraft i Nord-Europa, elektrisitetsforbindelser mellom Frankrike og Spania samt Nabucco-gassrørledningen⁽¹³⁾. Disse og andre infrastrukturprosjektene vil kreve enorme investeringer. Et avgjørende spørsmål vil være hvem som bør foreta de nødvendige investeringene og etter hvilke regler. For å møte de nye utfordringene må særlig industrien delta, men for å fremme investeringer trenger foretak stabile rammeregler.

27. Når det gjelder det følsomme temaet "oppsplitting av selskaper", ble Det europeiske råd 8.–9. mars 2007 enig om "effektiv deling av forsyning og produksjon basert på et selvstendig drevet og tilstrekkelig regulert nettverk som sikrer lik og åpen tilgang til transport", som på mange måter gjenspeiler den nåværende situasjonens status quo. I stedet for å samtykke i et europeisk reguleringsorgan besluttet Rådet å etablere et uavhengig nettverk av nasjonale reguleringsmyndigheter, et såkalt ERGEG+.

28. På samme dag publiserte EFTAs overvåkningsorgan (ESA) sin rapport om resultatene fra undersøkelsen av energisektoren⁽¹⁴⁾. Til sammen gir ESAs og Kommisjonens rapporter en oversikt over konkurranseevnen i elektrisitetsmarkedene i hele EØS. EØS EFTA-statene gjør det generelt bra sammenlignet med EU, men et felles trekk som kommer fram av sektorundersøkelsen i EØS EFTA-statene, er en relativt høy konsentrasjon i engrosmarkedene for elektrisitet i EØS EFTA-statene. Flere kunder uttrykte bekymring for markedsmakten til de viktigste elektrisitetsleverandørene.

29. Det vil være avgjørende for det indre energimarkeds virkemåte at eksisterende lovgivning gjennomføres i rett tid og på riktig måte i hele EØS. Den rådgivende komité for EØS oppfordrer derfor relevante myndigheter i de 30 EØS-statene til å treffe de nødvendige tiltak for å sikre en ensartet anvendelse og håndheving av den rettslige rammen som er relevant for EØS.

Forbindelser med tredjestater

30. Det internasjonale energibyrå (IEA) i Paris publiserer hvert år en rapport om energisituasjonen i verden. *World Energy Outlook 2006*⁽¹⁵⁾ gav et ganske urovekkende bilde av framtiden dersom den nåværende energi- og transportpolitikken i verden opprettholdes. Dersom den økende olje- og gassetterspørselen ikke tøyles, kan den forsterke forbrukslandenes sårbarhet for et alvorlig forsyningsavbrudd og mulig påfølgende prissjokk. Innen 2030 vil OECD importere to tredeler av den oljen den

⁽¹³⁾ En foreslått naturgassrørledning fra Tyrkia til Østerrike, via Bulgaria, Romania og Ungarn

⁽¹⁴⁾ EFTAs overvåkningsorgan Energy Sector Inquiry, endelig rapport, 10. januar 2007, dok. nr. 396509 - <http://www.eftasurv.int/information/pressreleases/2007pr/dbaFile10769.html>

⁽¹⁵⁾ http://www.iea.org/Textbase/publications/free_new_Desc.asp?PUBS_ID=1804

trenger sammenlignet med 56 % i dag. Midtøsten og Russland vil øke sin markedsdominans og sin evne til å kreve høyere priser. Det vil dessuten være behov for en investering på 20 billioner dollar på verdensbasis i perioden 2005–2030. Kina alene vil måtte investere cirka 3,7 billioner dollar. Europa vil måtte importere cirka 90 % av oljebehovet og 80 % av gassbehovet samt investere 900 milliarder euro i elektrisitetssektoren alene.

31. Sammen med uroen i forbindelse med klimaendringene har den økte sårbarheten i forsyningssikkerheten ført til at Europakommisjonen har foreslått at EU snakker med én stemme i samhandlingen med tredjestater. EU snakker allerede med én stemme i internasjonale handelsforhandlinger, og kompetansen på dette området er godt etablert. Kommisjonen har også understreket betydningen av et godt samarbeid med produsent- og transittland. Trakten om Det europeiske energifelleskap bør i denne forbindelse nevnes som en prosess som har som mål å utvide EUs indre energimarked til Sørøst-Europa. Til tross for et mindre omfattende virkeområde fungerer traktaten til en viss grad som EØS-avtalen, med felles institusjoner og innlemming av relevante rettsakter. Etter Kommisjonens mening fungerer traktaten allerede som grunnlaget for et framvoksende regionalt energimarked, og bør forsøke å gradvis strekke seg utover EU og Vest-Balkan til også å omfatte naboer som Moldova, Norge, Tyrkia og Ukraina. Det europeiske råd understreket 8. og 9. mars 2007 betydningen av å sikre gjennomføring av traktaten om Det europeiske energifelleskap med henblikk på å utvide den ytterligere til ovennevnte land. Det europeiske råd samtykket dessuten i utviklingen av mer effektive krisehåndteringsordninger samt videre samarbeid med produsent- og transittland.

32. Til tross for økt innsats for å utarbeide en mer sammenhengende, europeisk, ekstern energipolitikk er det fortsatt vanskelige saker som gjenstår med hensyn til forsyningssikkerhet samt det skjøre forholdet mellom nasjonale og europeiske interesser. Et eksempel kan være rørledningssystemet som er under konstruksjon mellom Russland og Tyskland via Østersjøen, med mål om å forsyne Tyskland med russisk gass innen 2010. Rørledningen vil gå fra Babajevo til den russiske kysten ved Vyborg, før den går ned i Østersjøen til byen Greifswald i det nordøstlige Tyskland. Selv om prosjektet er viktig for de to landene som er involvert, kan det nok diskuteres om det ikke utfordrer EUs innsats for å utarbeide en mer sammenhengende, felles, ekstern energipolitikk, eller oppmuntrer til kappløp mellom nasjoner for å utvikle særlige forhold med partnere i tredjestater. Prosjektet har vakt bekymring i området, for miljøaspektene ved konstruksjon av en gassrørledning under havet.

33. Når det gjelder forsyningssikkerheten er det dessuten viktig å se på hvilke følger EU-initiativene kan kunne få for EØS EFTA-statene. EU kan anvende ulike artikler i EF-traktaten som grunnlag for sine forslag. Mens EF-traktatens artikkel 95 er grunnlaget for regelverket for det indre marked og av stor relevans for EØS, inngår ikke artikkel 100 i EØS-avtalen, og eventuelle forslag fra EU-siden i henhold til den artikkelen er ikke EØS-relevant. Med EFTA-landene som blant annet omfatter den nest største leverandøren av olje og gass til EU (Norge) og den største leverandøren av fornybar energi i Europa (Island), bør imidlertid EU og EØS EFTA-statene ikke bare se nærmere på EU-

initiativenes følger for EØS EFTA-statene med hensyn til forsyningssikkerhet, men også inngå en nær dialog om energipolitikk generelt.

34. Ett viktig spørsmål er hvilken virkning utvidelsen av det indre marked vil ha for EØS EFTA-statene og i hvilken utstrekning det indre energimarked kan utvides uten forpliktelser overfor dem. Et annet spørsmål er hvordan EU vil kunne utvikle et særlig forhold til Norge. Forholdet EU–Russland i energisektoren er forståelig nok viet stor oppmerksomhet, men EU bør også ha et øye til Norge og særlig til utviklingen i nordområdet når det gjelder forsyningssikkerhet. Den rådgivende komité for EØS er positiv til det samarbeidet som allerede eksisterer mellom Europakommisjonen og norske partnere med hensyn til ny teknologi på området karbonfangst og -lagring, og oppmuntrer til at forholdet mellom EU og EØS EFTA-statene styrkes innenfor energi generelt.

III Muligheter og utfordringer i nordområdet

35. Det seneste oppsvinget i veksten og utviklingen av Barentsregionen er viktig ikke bare for selve regionen, men for Europa generelt, både med hensyn til klimaendring og til forsyningssikkerhet. I desember 2006 la den norske regjeringen fram sin nordområdestrategi⁽¹⁶⁾, og understreket betydningen av å fortsette en lang tradisjon med ansvarlig ressursforvaltning i nært samarbeid med naboer, partnere og allierte. Politikkenes hovedmål omfatter bærekraftig vekst og utvikling i området, med særlig vekt på gode naboskapsforbindelser med Russland, ansvarlig forvaltning av ressurser i havet, bærekraftig leting etter mulige nye olje- og gassressurser, generell respekt for miljø og klima samt bedre levevilkår og muligheter for menneskene som lever i området.

36. Den norske regjeringen anser ikke sin politikk som et prosjekt for nordområdet alene, men for hele Nord-Europa, og med konsekvenser for hele kontinentet. I løpet av de siste årene har interessen for området hatt en betydelig økning, og beslutningstakere i andre land innser at nordområdets betydning strekker seg utover selve området. Det vil være viktig å fortsatt ha fokus på regionale, europeiske og globale utfordringer knyttet til nordområdet samt å oppmuntre til et særlig og nært forhold mellom EU og Norge, og mer vidtrekkende, mellom EU, Island, Norge og Russland i forbindelse med den nye nordlige dimensjon.

37. Den seneste oppmerksomheten rundt nordområdet er i stor utstrekning knyttet til de mulighetene Barentshavet åpner for som et nytt europeisk energiområde. I 2000 avsluttet US Geological Survey en vurdering av verdens uoppdagede petroleumsressurser, og anslo at omtrent en firedel av verdens uoppdagede reserver finnes i

⁽¹⁶⁾ Regjeringens nordområdestrategi, Utenriksdepartementet, Oslo/Tromsø, 1. desember 2006 - <http://www.regjeringen.no/en/ministries/ud/Documents/Reports-programmes-of-action-and-plans/Action-plans-and-programmes/2006/Strategy-for-the-High-North.html?id=448697>

nordområdet⁽¹⁷⁾. Omtrentlig anslag fra Utenriksdepartementet i en rapport fra 2005⁽¹⁸⁾ antyder at omtrent en milliard tonn oljeekvivalenter (o.e.) fortsatt er uoppdaget i det sørlige Barentshavsområdet. Dette tilsvarer en tredel av de samlede uoppdagede ressursene på norsk kontinentalsokkel. Potensialet er derfor enormt og kan være viktig for sikrere energiforsyning til EU.

38. Det bør imidlertid legges merke til at Barentshavet fortsatt er Norges minst undersøkte petroleumsområde, og at det fortsatt er for tidlig å forutse resultatet av framtidig leting. Optimismen er imidlertid enorm med hensyn til de mulige energikildene og til den virksomheten som allerede er utviklet, f.eks. gassfeltet Snøhvit, og økte investeringer i petroleumsindustrien har allerede først til sterk økonomisk vekst og økt sysselsetting samt høyere aktivitetsnivåer i industrier som er indirekte knyttet til olje- og gassindustrien. Det store vekstpotensialet bør åpne muligheter for industrier og arbeidstakere i hele EØS.

39. Det er viktig at dagens og framtidig vekst, særlig letingen etter nye olje- og gassressurser, bygger på de strengeste miljøstandarder og respekt for lokalbefolkningen. Miljøet i området er spesielt sårbart og mottakelig for klimaendringer, og det må tas særlig hensyn når det gjelder forvaltning av ressurser i havet, bærekraftig leting etter gass- og oljeresurser og tryggere sjøtransport. Resultatet av dette arbeidet er ikke bare viktig for området, men er av avgjørende betydning for hele Europa og for trygge levevilkår for framtidige generasjoner. For å redusere de samlede utslippene av klimagasser er det avgjørende at det treffes nødvendige tiltak for å utvikle effektiv teknologi for karbonfangst og -lagring på steder der det produseres energi fra olje og gass. Det er også viktig at fokuset på olje- og gassindustrien ikke fjerner det nødvendige fokuset på behovet for å utvikle fornybare energikilder eller det overordnede målet om å bevege området i retning av en lavkarbonøkonomi.

40. Mens diskusjonene knyttet til nordområdet i stor grad har dreiet seg om ressurser i havet, samt muligheter og utfordringer knyttet til havet, er det viktig å ikke glemme menneskene, som lever på land. Deres velvære og mulighet til å lykkes og utvikle seg er svært viktig og krever et særlig fokus på sysselsettingsspørsmål, utdanning, kultur og samarbeid over grensene. Kunnskapsbygging på alle relevante områder og kunnskapsdeling over grensene gjennom økt direkte kontakt mellom mennesker bør stå i sentrum både for den norske nordområdepolitikken og EUs nordlige dimensjon. Den norske regjeringen foreslår et utvekslingsprogram for russiske studenter, og vil vurdere et forslag om en økonomisk og industriell samarbeidssone som omfatter både norsk og russisk territorium i nordområdet. Den rådgivende komité for EØS ser positivt på mulighetene i ovennevnte politiske initiativer, men savner en sosial dimensjon i den nye nordlige dimensjon, og oppfordrer relevante myndigheter til å sikre at arbeidstaker-

⁽¹⁷⁾ USGS faktaark FS-062-03 (*erstatte FS-070-00*) "USGS World Petroleum Assessment 2000 (2000) - New estimates of undiscovered oil and natural gas, natural gas liquids, including reserve growth, outside the United States", juni 2003

⁽¹⁸⁾ Utenriksdepartementets rapport nr. 30 til Stortinget (2004-2005) "Muligheter og utfordringer i nordområdet"

organisasjoner og organisasjoner i det sivile samfunn blir mer formelt involvert i politikken framover, i tråd med det nylig opprettede parlamentarikerforumet for den nordlige dimensjon.